

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲ TYRIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos
vidaus reikalų ministerijai
E. pristatymo informacinė sistema

2018-04-04 Nr. 4-01-2515

Regioninės plėtros departamentui
prie Vidaus reikalų ministerijos
E. pristatymo informacinė sistema

Žiniai
Lietuvos Respublikos
finansų ministerijai
E. pristatymo informacinė sistema

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS REGIONŲ PLĖTROS SRITYJE

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu ir Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601, atliko korupcijos rizikos analizę:

1. *Siūlyimų regionų plėtros taryboms dėl savivaldybėse numatomų įgyvendinti regionų socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektų įtraukimo į regionų plėtros tarybų vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka sudaromus ir tvirtinamus siūlomų finansuoti projektų sąrašus teikimo, vertinimo bei sprendimų dėl minėtų siūlyimų priėmimo regionų plėtros tarybose srityje¹.*

2. *Kontrolės priemonių, kuriomis užtikrinamas regionų plėtros tarybų sudarytuose regionų projektų sąrašuose esantiems regionų socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektams skirtų lėšų panaudojimo teisėtumas ir skaidrumas (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) Regioninės politikos departamento ir Regioninės plėtros departamento prie VRM kompetencijai priskirti atrankiniai projektų patikrinimai vietoje, lėšų panaudojimo kontrolė ir pan.), įgyvendinimo srityje².*

¹ Veikla susijusi su Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 17 straipsnio 4 punkto nuostatų vykdymu.

² Veikla susijusi su Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 528, 8.5 ir 14.3 papunkčių nuostatų vykdymu.

Korupcijos rizikos analizės atlikimo pagrindas: STT 2017 m. vasario 28 d. rašte Nr. 4-01-1692 nurodytas sprendimas.

Korupcijos rizikos analizę atliko STT Korupcijos prevencijos valdybos Korupcijos rizikos skyriaus viršininko pavaduotojas Arūnas Staknys.

Korupcijos rizikos analizė pradėta: 2017 m. spalio 31 d.

Korupcijos rizikos analizė baigta: 2018 m. vasario 28 d.

Korupcijos rizikos analizė srityje atlikta pirmą kartą. Analizuotas laikotarpis nuo 2016 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Nustatyta, kad egzistuoja korupcijos rizika minėtose veiklos srityse.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome per 3 mėnesius nuo šios išvados ir pasiūlymų gavimo dienos įsivertinti kurie iš STT įvardintų korupcijos rizikos veiksnių ir pateiktų siūlymų yra aktualūs Jūsų įstaigai ir pateikti STT informaciją apie šioje išvadoje pateiktą, Jūsų įstaigai aktualių, pasiūlymų numatomą įgyvendinimą Jūsų įstaigoje.

PRIDEDAMA. 33 lapai.

Direktoriaus pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI.....	4
2. KORUPCIJOS RIZIKA SIŪLYMŲ DĖL SAVIVALDYBĖSE NUMATOMŲ ĮGYVENDINTI REGIONŲ PROJEKTŲ ĮTRAUKIMO Į SUDAROMUS IR TVIRTINAMUS SIŪLOMŲ FINANSUOTI PROJEKTŲ SĄRAŠUS TEIKIMO, VERTINIMO BEI SPRENDIMŲ DĖL MINĖTŲ SIŪLYMŲ PRIĖMIMO REGIONŲ PLĖTROS TARYBOSE SRITYJE.....	6
3. KORUPCIJOS RIZIKA KONTROLĖS PRIEMONIŲ, KURIOMIS UŽTIKRINAMAS REGIONŲ PLĖTROS TARYBŲ SUDARYTUOSE REGIONŲ PROJEKTŲ SĄRAŠUOSE ESANTIEMS REGIONŲ PROJEKTAMS SKIRTŲ LĖŠŲ PANAUDOJIMO TEISĖTUMAS IR SKAIDRUMAS ĮGYVENDINIMO, SRITYJE.....	22
4. MOTYVUOTOS IŠVADOS.....	24
5. PASIŪLYMAI.....	27
PRIEDAI.....	30
1 priedas. Atliekant korupcijos rizikos analizę įvertinti teisės aktai, dokumentai ir informacija.....	30
2 priedas. Pateiktų pasiūlymų įgyvendinimas.....	32

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Tikslai:

Nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidų korupcijai pasireikšti analizuojamose veiklos srityse bei pateikti pasiūlymus, kurie galėtų padėti mažinti ir valdyti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, esant būtinumui pateikti siūlymus dėl vertinamų įstaigų korupcijos prevencijos programų ir (ar) jų įgyvendinimo planų turinio.

Uždaviniai:

1. Nustatyti, ar teisės aktuose pakankamai reglamentuota veikla analizuojamose veiklos srityse.
2. Išanalizuoti ir nustatyti antikorpuciniu požiūriu ydingas procedūras analizuojamose srityse.
3. Įvertinti vertinamų įstaigų korupcijos prevencijos programų ir (ar) jų įgyvendinimo priemonių planų pakeitimo būtinumą, atsižvelgiant į korupcijos rizikos analizės metu nustatytą problematiką analizuojamose srityse.

Objektas:

Regioninės plėtros departamento prie VRM, VRM Regioninės politikos departamento, regionų plėtros tarybų, atskirų savivaldybių veikla analizuojamoje srityse.

Subjektas:

Regioninės plėtros departamentas prie VRM, VRM Regioninės politikos departamentas, regionų plėtros tarybos, atskiros savivaldybės.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Interviu metodas (darbuotojams pateikti klausimai).
3. Viešai prieinamos informacijos stebėjimas ir analizavimas (VRM ir VRM pavaldžių įstaigų, atskirų savivaldybių interneto svetainės, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos viešai skelbiama informacija, informacija žiniasklaidoje ir pan.).

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Išvados dėl korupcijos rizikos analizės 1 priede nurodyti teisės aktai, dokumentai ir informacija.
2. VRM ir VRM pavaldžių įstaigų interneto svetainėse ir kitose interneto svetainėse skelbiama informacija, susijusi su analizuojama veiklos sritimi.
3. Per susitikimus su darbuotojais ir elektroniniu paštu gauta informacija apie darbo praktiką analizuojamose veiklos srityse.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis („Lietuvos korupcijos žemėlapis 2016“).
2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose srityse.
3. Darbuotojų ir padalinių atstumą nuo centrinio padalinio.
4. Darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją.
5. Darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį.
6. Reikalavimus laikytis įprastos darbo tvarkos.
7. Analizuojamose procedūrose dalyvaujančių įstaigų darbuotojų rotacijos lygį.
8. Atliekamos veiklos ir sudaromų sandorių dokumentavimo reikalavimus.
9. Teisės aktų priėmimo ir vertinimo sistemą.
10. Analizuojamos veiklos, dokumentų viešumą ir prieinamumą visuomenei.

Jeigu VRM, VRM pavaldžios įstaigos ar kitos įstaigos prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

2. KORUPCIJOS RIZIKA SIŪLYMŲ DĖL SAVIVALDYBĖSE NUMATOMŲ ĮGYVENDINTI REGIONŲ PROJEKTŲ ĮTRAUKIMO Į SUDAROMUS IR TVIRTINAMUS SIŪLOMŲ FINANSUOTI PROJEKTŲ SĄRAŠUS TEIKIMO, VERTINIMO BEI SPRENDIMŲ DĖL MINĖTŲ SIŪLYMŲ PRIĖMIMO REGIONŲ PLĖTROS TARYBOSE SRITYJE

Europos Komisijos patvirtinta 2014-2020 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) fondų investicijų veiksmų programa numato, kad 2014-2020 metais Lietuvai bus suteikta apie 6,7 mlrd. eurų investicijų³. Daugiau nei 16 proc. šių investicijų bus skirta regionų plėtrai. Tai daugiau nei trečdaliu didesnė suma nei 2007-2013 m. periodu skirta suma.

Efektyviai ir skaidriai panaudojus šias investicijas galima tikėtis reikšmingo poveikio regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą. Tačiau tam būtina, kad minėtų investicijų panaudojimo procese:

- nebūtų sudaromos galimybės „įsisavinti“ skiriamas lėšas, bet būtų siekiama skiriamas lėšas investuoti;

- nebūtų teisinio reglamentavimo spragų suteikiančių galimybę skiriamas lėšas panaudoti nedidelės suinteresuotų asmenų grupės savanaudžių interesų tenkinimui;

- ne tik valstybės ir savivaldybės institucijų atstovams, bet ir verslo atstovams, aktyvios vietos bendruomenės atstovams būtų suteikta reali galimybė dalyvauti priimant sprendimus dėl optimaliausio skiriamų lėšų panaudojimo būdų ir skyrimo konkrečioms projektams įgyvendinti;

- nebūtų dirbtinai imituojama, jog priimant sprendimus dėl skiriamų lėšų panaudojimo regionų plėtros tarybose dalyvauja ne vien tik valstybės ir savivaldybės institucijų atstovai, bet ir patariamojo balso teisę turintys „nepriklausomi“ socialiniai ir ekonominiais partneriai, kuomet atskirais atvejais tam tikri socialiniai ir ekonominiai partneriai gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai priklausomi nuo regionų savivaldos institucijų priimamų sprendimų, kurių turinį lemia vietos politinės daugumos valia;

- būtų nustatyti tokie socialinių ir ekonominių partnerių, skiriamų į regionų plėtros tarybas nariais turinčiais balso teisę, atrankos kriterijai, kurie užtikrintų, jog regionų plėtros tarybose būtų vienodai atstovaujami visų suinteresuotų grupių interesai, socialiniais ir ekonominiais partneriais taptų asmenys gebantys nešališkai įvertinti siūlomų finansuoti projektų būsimą socialinę ir ekonominę naudą;

³ Prieiga per internetą: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/apie-2014-2020-es-fondu-investicijas>.

- būtų atsisakoma ilgametės praktikos, kuomet didžiąją dalį pateiktų ir atrinktų projektų sudaro projektai skirti viešųjų erdvių atnaujinimui, naujų kultūrinių objektų kūrimui, bet ne projektai skirti esamoms darbo vietoms išsaugoti, naujoms darbo vietoms sukurti, darbo vietas kuriančio verslo plėtrai skatinti;

- rengiant projektus ir vertinant pateiktų projektų tinkamumą būtų objektyviai įvertinama ar pasirinktas projekto įgyvendinimo būdas yra optimaliausia alternatyva;

- vykdant projektus būtų užtikrinti skaidrūs viešieji pirkimai.

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius veiklą ir darbo praktiką analizuojamoje veiklos srityje, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai:

1. Vėluojama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Seimo sprendimus, kuriais siekiama paskatinti socialinių ir ekonominių partnerių dalyvavimą priimant regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtinus sprendimus, padidinti šių tarybų darbo efektyvumą, skaidrumą, užtikrinti, kad regionų plėtros tarybose priimami sprendimai atitiktų kaip galima didesnės visuomenės dalies poreikius ir interesus.

Lietuvos Respublikos Seimas 2017-06-30 priėmė Regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-583⁴, kuriuo nustatė, kad į regionų plėtros tarybų sudėtį turi būti įtraukti socialinių ir ekonominių partnerių atstovai.

Priimdamas Regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-583 Lietuvos Respublikos Seimas numatė šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimą ir naujų Lietuvos Respublikos apskrityse sudaromų regionų plėtros tarybų narių (socialinių ir ekonominių partnerių atstovų) paskyrimą iki 2017-09-30, tačiau:

- įgyvendinamieji teisės aktai priimti 2018-02-07 (įsigaliojo tik 2018-02-14) Lietuvos Respublikos Vyriausybei nutarimu Nr. 139 patvirtinus Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašą;

- iki 2018-02-28 socialinių ir ekonominių partnerių atstovai į regionų plėtros tarybas nebuvo paskirti.

Todėl regionų plėtros tarybose sprendimai kol kas priimami vien tik regionų savivaldybių atstovų daugumos sprendimu, o tai didina riziką, kad:

1.1. Į regionui aktualių klausimų sprendimą regionų plėtros tarybose per deleguotus regionų savivaldybių atstovus gali būti įtraukti tik tie bendruomenės ir verslo atstovai, kurių interesai visiškai atitinka vietos savivaldos politinės daugumos ir (ar) su ja susijusių asmenų interesus, bet ne regiono bendruomenės daugumos interesus.

⁴ Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=00240f00664111e7b85cfdc787069b42>.

1.2. Nacionaliniu mastu veikiantys socialiniai ir ekonominiai partneriai, negalėdami per savo deleguotus atstovus tiesiogiai dalyvauti regionų plėtros taryboms priimant sprendimus, nebus suinteresuoti rengti ir siūlyti sprendimus nešančius naudą visam regionui, kadangi turės pagrįstą abejonių dėl jų pateiktus siūlymus vertinsiančių ir dėl jų sprendimus priimsiančių kai kurių asmenų objektyvumo ir nešališkumo.

1.3. Sprendimai, kurie būtini tvariai ir darniai regionų plėtrai Lietuvos mastu, nebus priimti ir įgyvendinti, kadangi prioritetai gali būti teikiami tiems sprendimams, kurie tenkina vietos savivaldos politinės daugumos ir (ar) su ja susijusių asmenų asmeninius interesus.

2. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose regionų plėtros tarybų formavimo tvarką, nepakankamai aiškiai reglamentuota socialinių ir ekonominių partnerių atstovų atrankos ir skyrimo į regionų plėtros tarybas tvarka, kadangi:

2.1. Regioninės plėtros įstatyme nereglamentuota socialinių ir ekonominių partnerių sąvoka. Todėl įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų rengėjai turi galimybę savo iniciatyva, nevaržomi įstatyme nustatytų kriterijų, nuspręsti kokių visuomenės grupių atstovai yra tinkamiausi dalyvauti regionų plėtros tarybų veikloje ir jau teisinio reglamentavimo lygmenyje nepagrįstai apriboti atskirų visuomenės grupių dalyvavimo galimybę arba atskiroms visuomenės grupėms sudaryti palankesnes sąlygas kitų visuomenės grupių sąskaita.

Pavyzdžiui, Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, turinyje deklaruojama, kad socialiniai ir ekonominiai partneriai turi atstovauti platesnes gyventojų ir organizacijų grupes. Tačiau tuo pačiu faktiškai nustatoma, kad atskirų verslo ir darbdavių interesus atstovaujančioms grupių deleguoti atstovai gali sudaryti daugumą socialinių ir ekonominių partnerių atstovų regionų plėtros tarybų sudėtyje⁵.

2.2. Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, nustatyti kriterijai, kuriuose turi atitikti socialiniai ir ekonominiai partneriai, siekiantys siūlyti savo atstovus į regionų plėtros tarybas. Tačiau nenustatyti jokie minimalūs kvalifikacijos ir reputacijos kriterijai socialinių ir ekonominių partnerių deleguojamiems atstovams. Todėl didėja tikimybė į regionų plėtros tarybas patekti asmenims, kurių turima kvalifikacija arba moralinės savybės nepakankamos, kad kokybiškai vykdyti regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtas funkcijas ir skaidriai priimti sprendimus.

⁵ Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, 3.3 punkte nustatyta, kad ne mažiau kaip 2/3 į regionų plėtros tarybas skiriamų socialinių ir ekonominių partnerių atstovų turi būti deleguoti verslo ir darbdavių asociacijų, atstovaujamų Nacionalinėje regioninės plėtros taryboje, sudarytoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. 465 „Dėl Nacionalinės regioninės plėtros tarybos sudarymo, jos nuostatų patvirtinimo ir pirmininko skyrimo“.

2.3. Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, 6 punkto nuostatos įpareigoja vidaus reikalų ministrą į regionų plėtros tarybų sudėtis įtraukti visus asmenis, kurie buvo atrinkti socialinių ir ekonominių partnerių atstovų susirinkimuose t. y. vidaus reikalų ministrui nesuteikta teisė neskirti tokio asmens į regionų plėtros tarybas net tuo atveju, jeigu turima informacijos, kad šio asmens dalykinė reputacija nėra pakankama regionų plėtros tarybų kompetencijai skirtų funkcijų vykdymui.

2.4. Nėra aišku ar į regionų plėtros tarybas skiriami socialinių ir ekonominių partnerių atstovai privalės viešai atskleisti informaciją apie savo galimus privačius interesus, kurie galėtų turėti įtakos jiems vykdam regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtas funkcijas t. y. ar aktyviai visuomenės daliai bus sudaryta galimybė kontroliuoti regionų plėtros tarybų narių veiklos nešališkumą.

3. *Ne visais atvejais užtikrinamas pakankamas informacijos apie regionų plėtros tarybų veiklą prieinamumas suinteresuotiems asmenims.* Kadangi ne visuomet regionų plėtros tarybų posėdžių darbotvarkių projektai, posėdžių protokolai ir sprendimų elektroninės versijos viešinamos teisės aktų nustatyta tvarka. Todėl atsiranda rizika, kad, dėl nepakankamo informacijos prieinamumo apie regiono plėtros tarybos veiklą, atskirais atvejais gali būti nepagrįstai ribojama suinteresuotų asmenų galimybė dalyvauti jiems aktualių sprendimų priėmimo, gauti informaciją apie jiems aktualių sprendimų priėmimą ir sprendimų priėmimo motyvus.

Tiek Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. IV-375, tiek daugumos regionų plėtros tarybų darbo reglamentų nuostatos, įpareigoja regionų plėtros tarybas posėdžių darbotvarkių projektų, posėdžių protokolų ir sprendimų elektronines versijas skelbti Regioninės plėtros departamento prie VRM interneto svetainėje, o regiono plėtros tarybos posėdžių darbotvarkių projektus ir sprendimus, kurie susiję su regiono plėtros tarybos, kaip tarpinės institucijos, administruojančios 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, funkcijų vykdymu, skelbti Europos Sąjungos struktūrinių fondų svetainėje. Tačiau iki 2018-01-18 dalis šių duomenų buvo neskelbiama. Pavyzdžiui, Regioninės plėtros departamento prie VRM interneto svetainės skiltyje skirtoje viešinti informaciją apie:

3.1. Panevėžio regiono plėtros tarybos posėdžius⁶ nurodyta, kad:

3.1.1. Skelbiama 2016-08-01 - 2016-08-02 posėdžio darbotvarkė, tačiau informacija nepateikta;

⁶ Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/posedziai-222;92;93;104.html>.

3.1.2. Skelbiama 2016-06-20 - 2016-06-27 posėdžio darbotvarkė ir posėdžio protokolas, tačiau informacija nepateikta;

3.1.3. Skelbiamos 2016-08-26 – 2016-09-01, 2016-09-27 – 2016-10-03, 2017-01-16 - 2017-01-20 posėdžių darbotvarkės, tačiau vietoje jų paskelbtas nepasirašytas regiono plėtros tarybos nario balsavimo lapas;

3.1.4. Skelbiamos 2016-09-09 - 2016-09-12 posėdžio darbotvarkė, tačiau vietoje jos pateikiamas Panevėžio regiono plėtros tarybos darbo reglamento 5 priedas (Regiono plėtros tarybos nario balsavimo dėl pateikto derinti teisės akto projekto lapo forma);

3.1.5. Skelbiamas 2016-06-09 posėdžio protokolas, tačiau informacija nepateikta ir t.t.

3.2. Šiaulių regiono plėtros tarybos posėdžius⁷ nurodyta, kad skelbiama 2017-12-20 - 2017-12-28 posėdžio darbotvarkė, tačiau informacija neprieinama.

3.3. Tauragės regiono plėtros tarybos posėdžius⁸ nurodyta, kad 2016-09-15, 2016-08-09, 2016-07-29 įvyko tarybos posėdžiai, tačiau informacija apie posėdžio darbotvarkę nepaskelbta.

3.4. Utenos regiono plėtros taryba skelbia posėdžių darbotvarkes, sprendimus, tačiau neskelbia posėdžių protokolų⁹.

4. *Ne visų regionų plėtros tarybų veikloje aktyviai įgyvendinamos iniciatyvos, kuriomis siekiama:*

4.1. *Didinti regionų plėtros tarybų veiklos viešumą;*

Pavyzdžiui, vidaus reikalų ministerija rekomenduoja regionų plėtros taryboms viešinti posėdžių protokolus Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. IV-375, 58 punkte¹⁰ nustatyta tvarka, tačiau:

- Utenos regiono plėtros tarybos 2016-07-19 sprendimu Nr. 51/7S-26 patvirtintame Utenos regiono plėtros tarybos darbo reglamente nenumatyta Utenos regiono tarybos posėdžių protokolus skelbti Regioninės plėtros departamento prie VRM interneto svetainėje;

- nei vieno 2016-2017 metais vykusio Utenos regiono plėtros tarybos posėdžio protokolas neskelbtas Regioninės plėtros departamento prie VRM interneto svetainėje.

4.2. *Suteikti galimybę visiems suinteresuotiems asmenis inicijuoti jiems aktualių klausimų sprendimą regiono plėtros taryboje t. y. suteikti galimybę visiems suinteresuotiems asmenims teikti svarstyti klausimus, kurie jų nuomone yra reikšmingi siekiant užtikrinti tvarų ir skaidrų regionų*

⁷ Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/posedziai-234;106;107;115.html>.

⁸ Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/posedziai-249;117;121;130.html>.

⁹ Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/text/lietuvos-regionai/utenos-apskritis/regiono-pletros-taryba/posedziai-1924;119;142;152.html>.

¹⁰ 58. Tarybos posėdžių darbotvarkių projektų, posėdžių protokolų ir sprendimų elektroninės versijos skelbiamos Departamento interneto svetainėje. Tarybos posėdžių darbotvarkių projektai ir sprendimai, kurie susiję su Tarybos, kaip tarpinės institucijos, administruojančios 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, funkcijų vykdymu, skelbiami Europos Sąjungos struktūrinių fondų svetainėje.

plėtos procesą, regiono plėtos tarybai. Nesuteikus tokios galimybės visiems suinteresuotiems asmenims didėja rizika, kad regiono plėtos taryboje bus svarstomi tik tie klausimai ir priimami tik tie sprendimai, kurie bus aktualūs ribotam asmenų ratui, į savivaldai ir regionams aktualių klausimų sprendimą, per deleguotus savivaldybių atstovus, bus įtraukti tik tie bendruomenės ir verslo atstovai, kurių interesai labiausiai atitinka vietos savivaldos politinės daugumos/jos narių asmeninius interesus, bet ne vietos bendruomenės daugumos interesus.

Pavyzdžiui, Vidaus reikalų ministerija rekomenduoja regionų plėtos taryboms suteikti galimybę rengti ir teikti klausimus svarstyti tarybos posėdyje visiems suinteresuotiems asmenims, tačiau Utenos regiono plėtos tarybos darbo reglamento, patvirtinto Utenos regiono plėtos tarybos 2016-07-19 sprendimu Nr. 51/7S-26, 24 punkte nustatyta, kad klausimus svarstyti tarybos posėdyje gali rengti ir teikti *tik* Utenos regiono plėtos tarybos nariai, sekretoriatas¹¹ ir Utenos apskrities savivaldybių administracijos, kai kitos regionų plėtos tarybos, atsižvelgdamos į Regiono plėtos tarybos pavyzdinio darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. IV-375, 25 punkto nuostatas, tokią teisę yra suteikusios *visiems* suinteresuotiems asmenims.

4.3. Užtikrinti, kad regiono plėtos tarybai vykdant jos kompetencijai priskirtas funkcijas aktyviai dalyvautų visi regiono plėtos tarybos nariai, kad sprendimai, susiję su tolygios ir tvarios regiono plėtos skatinimu, būtų priimami gavus ir įvertinus visų narius į regiono plėtos tarybą delegavusių subjektų nuomonę ir tik parinkus daugumos interesus labiausiai tenkinančią alternatyvą.

Pavyzdžiui, Vidaus reikalų ministerija rekomenduoja¹² sudaryti sąlygas subjektui, delegavusiam atstovą į regiono plėtos tarybos sudėtį, gauti informaciją apie jo deleguoto atstovo (-ų) dalyvavimą regiono plėtos tarybos posėdžiuose, tačiau Utenos regiono plėtos tarybos darbo reglamentas, patvirtintas Utenos regiono plėtos tarybos 2016-07-19 sprendimu Nr. 51/7S-26, nebuvo papildytas atsižvelgiant į Regiono plėtos tarybos pavyzdinio darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. IV-375, 73 punkto nuostatas.

Galimos to priežastys:

- nepakankamas atskirų regionų plėtos tarybų narių suinteresuotumas įgyvendinti vidaus reikalų ministerijos iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti regionų plėtos tarybų veiklos atvirumą ir skaidrumą;

¹¹ Regioninės plėtos departamento prie VRM Utenos apskrities skyrius.

¹² Regiono plėtos tarybos pavyzdinio darbo reglamento 73 punkte nustatyta, kad sekretoriatas (atitinkamas Regioninės plėtos departamento prie VRM teritorinis skyrius) kartą per metus parengia Tarybos narių dalyvavimo Tarybos posėdžiuose suvestinę, kurią Tarybos nariams pristato Tarybos posėdyje. Jei yra Tarybos narys (-iai), kuris (-ie) nedalyvavo trečdalyje Tarybos posėdžių, Sekretoriatas apie tokį (-ius) Tarybos narį (-ius) raštu informuoja Tarybos narį (-ius) delegavusią savivaldybės tarybą ir Vidaus reikalų ministeriją, o dėl Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos paskirto (-ų) Tarybos nario (-ių) – Vidaus reikalų ministeriją.

- nepakankamas Regioninės plėtros departamento prie VRM atsakingų padalinių aktyvumas pristatant regionų plėtros taryboms Vidaus reikalų ministerijos iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti regionų plėtros tarybų atvirumą ir skaidrumą.

Iki 2017-05-15 Regioninės plėtros departamento prie VRM teritoriniai apskričių skyriai buvo įpareigoti¹³, vidaus reikalų ministrui pakeitus pavyzdinį regiono plėtros tarybos darbo reglamentą, ne vėliau kaip per 20 darbo dienų parengti ir teikti svarstyti atitinkamos regiono plėtros tarybos darbo reglamento pakeitimo projektą artimiausiame regiono plėtros tarybos posėdyje, nuo 2017-05-15 šiuos veiksmus įpareigotas atlikti¹⁴ Regioninės plėtros departamento prie VRM Techninės paramos administravimo ir veiklos koordinavimo skyrius (nuo 2018-02-01 Regioninės plėtros departamento prie VRM Veiklos organizavimo skyrius). Tačiau išanalizavus regionų plėtros tarybų posėdžių, įvykusių po 2017-05-15, darbotvarkių ir protokolų turinį, nustatyta, kad tik dalies regionų plėtros tarybų¹⁵ posėdžiuose buvo svarstomi jų darbo reglamentų pakeitimo projektai, kurie parengti atsižvelgiant į vidaus reikalų ministro 2017-05-15 įsakymo Nr. 1V-367 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymo Nr. 1V-375 „Dėl Regiono plėtros tarybos pavyzdinių nuostatų ir Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ nuostatas.

5. Dalis regionų plėtros tarybų narių (dauguma Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovų) viešai neatskleidžia informacijos apie savo privačius interesus (teisės aktai jiems tokios prievolės nenustato), todėl aktyvūs visuomenės nariai neturi galimybių stebėti ir vertinti ar tokių regiono plėtros tarybos narių veikla ir priimami sprendimai regionų plėtros tarybų sudėtyje iš tiesų nukreipti į tolygias ir tvarios regiono plėtros skatinimą, o ne skirti tokio regiono plėtros tarybos nario ar su juo susijusių asmenų privačių interesų tenkinimui.

Išanalizavus veikiančių regionų plėtros tarybų veiklos modelį galima teigti, kad regionų plėtros tarybų narių nešališkumas, svarstant klausimus ir priimant sprendimus regionų plėtros srityje, pirmiausiai užtikrinamas kiekvieno regiono plėtros tarybos nario asmeninėmis pastangomis, kuomet jis, pasirašydamas regiono plėtros tarybos nešališkumo deklaraciją, įsipareigoja nusišalinti jeigu jo balsavimas svarstomu klausimu galės sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą. Manome, kad ne mažesnę įtaką regiono plėtros tarybos nario nešališkumui daro viešumas t. y. žinojimas, jog kiekvienas aktyvus regiono bendruomenės narys ar kitas suinteresuotas asmuo turi galimybę, įvertinęs regiono plėtros tarybos nario (regiono savivaldybių mero, savivaldybės tarybos nario) privačių interesų deklaracijoje pateiktą informaciją apie ryšius su juridiniais asmenimis, stebėti ir

¹³ Vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. 1V-375 patvirtinto Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento 74 p.

¹⁴ Vidaus reikalų ministro 2017-05-15 įsakymas Nr. 1V-367 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymo Nr. 1V-375 „Dėl Regiono plėtros tarybos pavyzdinių nuostatų ir Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“.

¹⁵ Vilniaus, Kauno, Tauragės, Alytaus.

vertinti ar regiono plėtros tarybos nario veikla, vykdant regiono plėtros tarybos nario kompetencijai priskirtinas funkcijas, nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto.

Iki Lietuvos Respublikos Seimui 2017-06-30 priimant Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 str. pakeitimo įstatymą Nr. XIII-583 informacija beveik apie visų regionų plėtros tarybų narių (išskyrus atskirus Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskirtus asmenis, kurių kiekvienoje regiono plėtros taryboje buvo po vieną) privačius interesus buvo viešai prieinama, kadangi regionų plėtros tarybų narių daugumą sudarė regiono savivaldybių merai ir savivaldybių tarybų nariai t. y. asmenys, kurie priskiriami prie asmenų privalančių deklaruoti privačius interesus ir kurių privačių interesų deklaracijos viešai prieinamos.

Lietuvos Respublikos Seimui 2017-06-30 priėmus Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 str. pakeitimo įstatymą atsirado prievolė į regionų plėtros tarybas įtraukti socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytus atstovus, kurie turi sudaryti 1/3 regiono plėtros tarybos narių ir kurie nebus priskiriami prie asmenų, kuriuos Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatos įpareigoja deklaruoti privačius interesus, todėl informacija apie šių asmenų privačius interesus nebus niekam prieinama ir tik nuo šių asmenų susiformuotų moralinių vertybių priklausys ar jų veikla regiono plėtros tarybos sudėtyje bus skirta skatinti tolygią ir tvarią regiono plėtrą ar tenkinti asmeninius ar (ir) atskirų grupių interesus.

6. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose regionų plėtros tarybų veiklą, nėra aiškiai apibrėžta kokioms aplinkybėms esant gali būti (turi būti) laikoma, kad regiono plėtros tarybos nariui taryboje vykdant priskirtas funkcijas gali kilti viešųjų ir privačių interesų konfliktas, todėl kiekvienas regiono plėtros tarybos narys turi galimybę savo nuožiūra interpretuoti kada kyla viešųjų ir privačių interesų konfliktas. Esant tokiam neapibrėžtumui didėja rizika, kad ne visais atvejais regiono plėtros tarybų nariai nusišalins nuo sprendimų priėmimo, kuomet tam bus pagrindas, o tai mažins priimamų sprendimų skaidrumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad iki Lietuvos Respublikos Seimui 2017-06-30 priimant Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 str. pakeitimo įstatymą Nr. XIII-583, didžiąją dalį regionų plėtros tarybų narių sudarė asmenys (savivaldybių merai, savivaldybių tarybų nariai), kurie turėjo pakankamai profesinės patirties, kad gebėti identifikuoti atvejus, kuomet gali kilti jų viešųjų ir privačių interesų konfliktas. Lietuvos Respublikos Seimui 2017-06-30 priėmus Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 str. pakeitimo įstatymą Nr. XIII-583 regionų plėtros tarybos turės būti papildytos socialinių ir ekonominių partnerių atstovais, kurių dauguma neturės pakankamų žinių viešųjų ir privačių interesų derinimo klausimu, todėl jiems nepateikus aiškios informacijos šia tema gali padaugėti atvejų, kuomet priimant sprendimus (tikėtina, kad dažniausiai dėl nežinojimo) nebus užtikrintas tinkamas viešųjų ir privačių interesų suderinamumas.

7. Regioninės plėtros departamentas prie VRM yra pasitvirtinęs¹⁶ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo ir kontrolės Regioninės plėtros departamente prie VRM aprašą, tačiau kol kas praktikoje nesukurtas pakankamai efektyvus Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo kontrolės mechanizmas, kadangi nustatyti atvejai, kuomet buvo vėluojama deklaruoti informaciją, kurią privaloma deklaruoti vykdant Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatas¹⁷.

8. Ne visuomet Regioninės plėtros departamento prie VRM apskričių skyriuose vertinant pateiktus projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo užtikrinamas pakankamas vertinimo procese dalyvaujančių darbuotojų nešališkumas.

Pavyzdžiui, vertinant informaciją, susijusią su projektiniu pasiūlymu „Skaudvilės miesto infrastruktūros sutvarkymas“¹⁸, nustatyta, kad:

- pagrindinis numatomas planuojamo įgyvendinti projekto naudos gavėjas Skaudvilės miesto bendruomenė;

- projektinio pasiūlymo vertinimą atliko ir projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo išvadą parengė Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus darbuotoja A. L.;

- projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo išvadą, įvertinęs joje pateiktos informacijos atitiktį, patvirtino Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus vedėjas V. B.

Tokie Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus darbuotojų veiksmai atitiko 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų apraše nustatytą projektinių pasiūlymų vertinimo tvarką¹⁹, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad projektinio

¹⁶ Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-01-18 įsakymu Nr. 51V-6 (pakeistas Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-02-13 įsakymu Nr. 51V-18).

¹⁷ Pavyzdžiui:

- Regioninės plėtros departamento prie VRM Veiklos organizavimo skyriaus vyriausiasis specialistas M. J. į pareigas paskirtas 2017-09-11, tačiau privačių interesų deklaraciją, kaip Regioninės plėtros departamento prie VRM darbuotojas, pateikė tik 2018-01-15;

- Regioninės plėtros departamento prie VRM Vilniaus apskrities skyriaus vyriausioji specialistė S. J. į pareigas paskirta 2017-06-14, tačiau privačių interesų deklaracija, kaip Regioninės plėtros departamento prie VRM darbuotojos, 2018-02-02 pateikta nebuvo;

- Regioninės plėtros departamento prie VRM Vilniaus apskrities skyriaus vedėjos L. P. privačių interesų deklaracijoje informacija apie 2016-07-28 sudarytą sandorį buvo pateikta 2018-01-04.

¹⁸ Projektinio pasiūlymo gavimo Regioninės plėtros departamente prie VRM data ir registracijos numeris: 2016-04-29 Nr. 51PP9-19 (projektinis pasiūlymas patikslintas 2016-06-21 Nr. 51PP9-35, 2016-07-08 Nr. 51PP9-38).

¹⁹ Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriaus vedėjas paveda projektinį pasiūlymą vertinti jo vadovaujamo skyriaus darbuotojui ir tvirtina jo vadovaujamo skyriaus darbuotojo parengtą projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo išvadą.

pasiūlymo vertinimo metu aukščiau paminėtas V. B. buvo ne tik Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus vedėjas, bet ir:

- Tauragės rajono savivaldybės tarybos narys, kuris 2016-03-31 vykusiame Tauragės rajono savivaldybės tarybos posėdyje balsavo „už“²⁰ savivaldybės tarybai svarstant ar pritarti projekto „Skaudvilės miesto infrastruktūros sutvarkymas“ įgyvendinimui ir paraiškos teikimui finansavimui iš 2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų gauti t. y. vienas iš siūlymo įtraukti šį projektą į regiono plėtros tarybos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka sudaromus ir tvirtinamus siūlomų finansuoti projektų sąrašus iniciatorių Tauragės rajono savivaldybėje;

- Bendruomenės „Skaudvilės kraštas“, atstovaujanti Skaudvilės miesto bendruomenę, pirmininkas ir valdybos narys t. y. atstovas tos visuomenės grupės, kuri numatyta pagrindiniu projekto naudos gavėju ir kuri suinteresuota teigiamu pateikto projekto vertinimu.

Pažymėtina, kad Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus vedėjas V.B. savo privačių interesų deklaracijoje buvo pateikęs informaciją, jog yra Tauragės rajono savivaldybės narys ir bendruomenės „Skaudvilės kraštas“ pirmininkas:

- tačiau šios aplinkybės jam nepasirodė reikšmingos, kad nusišalinti nuo projekto vertinimo „Skaudvilės miesto infrastruktūros sutvarkymas“ vertinimo proceso;

- t. y. ši informacija turėjo būti žinoma Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriui, tačiau Regioninės plėtros departamento prie VRM direktorius neturėjo realių galimybių užtikrinti tinkamą projekto vertinimo procese dalyvaujančio departamento Tauragės apskrities skyriaus vedėjo V.B. nešališkumą, nes projektiniai pasiūlymai dėl regiono projekto įgyvendinimo kiekvienam apskrities skyriui skiriami vertinti ne Regioninės plėtros departamento direktoriaus pavedimu²¹.

Manome, kad, esant aukščiau aprašytoms aplinkybėms ir siekiant didesnio skaidrumo Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus vedėjas V. B. turėjo nusišalinti nuo bet kokių veiksmų, susijusių su projekto vertinimo „Skaudvilės miesto infrastruktūros sutvarkymas“ vertinimu, atlikimo.

Pažymėtina, kad 2017 metais atnaujinto 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų aprašo²² nuostatos sudaro galimybę, esant aukščiau aprašytai situacijai,

²⁰ Prieiga per internetą: <http://www.taurage.lt/index.php?2382186932>.

²¹ Pareiškėjai projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo teikia regionų plėtros taryboms atsižvelgdami į teritorinį paskirstymą. Atitinkamos regiono plėtros tarybos gautus projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo registruoja sekretoriato funkciją atliekantis atitinkamas Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyrius, kuris vėliau atlieka tokių projektinių pasiūlymų vertinimą.

²² Patvirtinto Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2017-02-20 įsakymu Nr. 51V-17.

Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriaus vedėjui formaliai nusišalinti nuo projektinio pasiūlymo vertinimo proceso, vadovaujantis aprašo 21.1. punkto nuostatomis pavedant įvertinti projektinį pasiūlymą ir patvirtinti projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo išvadą skirtingiems jo vadovaujamo skyriaus vyriausiems specialistams. Tačiau net gi šiuo atveju diskutuotina ar iš tiesų galės būti užtikrintas nešališkas projektinio pasiūlymo vertinimo procesas Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriuje, jeigu:

- apskrities skyriaus darbuotojai žinos, kad skyriaus vedėjas, galintis reikšmingai įtakoti vertinimą atliekančių darbuotojų karjerą, yra suinteresuotas projektinio pasiūlymo teigiamu įvertinimu;

- paskirstant užregistruotus projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimui Regioninės plėtros departamento prie VRM apskričių skyriams nedalyvaus Regioninės plėtros departamento prie VRM direktorius, kuris, prieš paskirdamas projektinį pasiūlymą dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimui atitinkamam departamento apskrities skyriui, realiai įvertins kiek departamento apskrities skyriaus vedėjo privačių interesų deklaracijoje pateikta informaciją gali būti reikšminga siekiant užtikrinti tinkamą projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo proceso nešališkumą.

9. Atskirais atvejais gali būti neužtikrinamas pakankamai atsparus korupcijai regionų plėtrai iš Europos struktūrinių fondų skiriamų lėšų panaudojimas, kadangi:

9.1. Vertinant sprendimų, susijusių su regionų plėtros projektų iniciavimu, priėmimo procesą savivaldybėse, atskirais atvejais pastebima, kad savivaldybės politinės daugumos valia gali būti siekiama regionų plėtrai skirtas lėšas panaudoti ne efektyviausiu, bet savivaldybės politinei daugumai priimtinausiu būdu. Tokie savivaldybės tarybos sprendimai vėliau nulemia, kad tiek projektinių siūlymų rengimo etape savivaldybės administracijoje, tiek pateiktų projektinių siūlymų vertinimo etape pritarimo sulaukia tie savivaldybės administracijos siūlymai, kurių įgyvendinimas gali neduoti maksimaliai įmanomos socialinės naudos, gali būti naudingi su vietos politine dauguma susijusiems asmenims.

Pavyzdžiui:

9.1.1. Plungės rajono savivaldybės taryba 2015-10-29 priėmė sprendimą Nr. T1-289²³, kuriuo nusprendė savivaldybėje socialinio būsto trūkumą mažinti buvusius Plungės r. Narvaišių pagrindinės mokyklos pastatus pritaikant socialinio būsto paskirčiai t. y. nusprendė, jog²⁴ jaunoms šeimoms, šeimoms, auginančioms 3 ir daugiau vaikų (įvaikių), be tėvų globos likusiems asmenims ir jų šeimoms, neįgaliesiems aktualią socialinio būsto problemą efektyviausia spręsti ne įsigyjant

²³ <http://www.plunge.lt/index.php?-1012335078>

²⁴ Regioninės plėtros departamentui prie VRM pateikto projektinio pasiūlymo Nr. 51/10G-25 (patikslintas 2016-03-07 Nr. 51/10G-65, 2016-03-17 Nr. 51/10G-78, 2016-03-25 Nr. 51/10G-89) ir jo priedų duomenimis.

socialiniam būstui tinkamas patalpas Plungėje, kur išvystyta infrastruktūra (darželiai, mokyklos ir pan.), geros įsidarbinimo ir sveikatos priežiūros galimybės, už rinkos kainą, bet rekonstruojant socialiniam būstui nepritaikytas patalpas kaimo vietovėje, kurios privalumas (savivaldybės nuomone) - galimybė dėl nedidelio atstumo (apie 12 kilometrų) viešuoju transportu arba dviračiu pasiekti darbo vietas Plungėje.

Pažymėtina, kad projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo iniciavimo ir rengimo eigoje Plungės rajono savivaldybės administracija turėjo informaciją, kad norimas rezultatas bus pasiektas per ilgą laiko tarpą, o vieta, kurioje planuoja įgyvendinti projektą, bus nepatraukli numatomiems socialinio būsto gyventojams, kadangi vietovėje, kurioje planuojama įrengti socialinį būstą:

- nėra laisvų darbo vietų²⁵ būsimiems socialinio būsto gyventojams;
- nėra mokyklos, darželio būsimų socialinių būstų gyventojų vaikams;
- nėra gerų sąlygų socialinio būsto gyventojų kultūrinių poreikių tenkinimui;
- nėra asmens sveikatos priežiūros įstaigos;

- socialinio būsto plėtros projektui įgyvendinti vietovėje, nepritaikytoje būsimų socialinio būsto naudotojų poreikių tenkinimui, reikalingos investicijos, kurios bus tokios pačios, o galbūt ir didesnės, nei socialiniam būstui tinkamus butus įgyjant Plungės mieste, kuriame sukurta reikiam infrastruktūra būsimų socialinio būsto naudotojų poreikių tenkinimui, rinkos kainomis.

9.1.2. Panevėžio rajono savivaldybės administracijos 2016-02-01 projektiniame pasiūlyme dėl regiono projekto įgyvendinimo Nr. 51PP4-6 (patikslintas 2016-03-08) nurodyta, kad, siekiant spręsti savivaldybei aktualią socialinio būsto trūkumo problemą, tikslingiausia įgyvendinti regioninės plėtros projektą, kurio metu būtų renovuojamas administracinės paskirties pastatas (Panevėžio r., Upytės sen. Upytės k. Tvenkinio g. 1, kurio bendras plotas 411.88 m²) jame įrengiant 8 socialinius būstus. Projekto įgyvendinimui reikalinga 490998,82 Eur investicija, o planuojama projekto įgyvendinimo trukmė 36 mėnesiai.

Įvertinus tai, galima teigti, kad Panevėžio rajono savivaldybė, inicijuodama aptariamą regioninės plėtros projektą, planavo 8 socialinius būstus įgyti investuojant į projektą apie 1192 Eur/1 m² per tris metus (nevertinant lėšų, kurias Panevėžio rajono savivaldybė skyrė administracinės paskirties pastato, esančio Panevėžio r., Upytės sen. Upytės k. Tvenkinio g. 1, pirkimui²⁶). Tačiau įvertinus informaciją apie Panevėžio rajone parduodamo būsto pasiūlą ir rinkos kainas²⁷ galima teigti,

²⁵ Plungės rajono savivaldybės administracijos Šateikių seniūnijos 2016-02-26 rašte Nr. A20-458 nurodyta, kad planuojamoje projekto įgyvendinimo vietoje veikia vienuolika darbdavių, kuriuose būsimi socialinių būstų gyventojai galėtų įsidarbinti tik atsilaisvinus darbo vietoms t. y. darbo jėgos poreikio nėra.

²⁶ Apie 20000 Eur.

²⁷ Panevėžio rajone gyvenamojo būsto kaina buvo apie 300 Eur/1 m².

kad savivaldybei perkant socialiniam būstui tinkamus butus analogišką rezultatą buvo galima pasiekti žymiau mažesnėmis investicijomis ir per žymiai trumpesnę laiko tarpą.

Įvertinus su 2016-02-01 projektiniu pasiūlymu dėl regiono projekto įgyvendinimo Nr. 51PP4-6 susijusią informaciją nustatyta, kad:

- projektinis pasiūlymo rengimo pagrindas Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2015-11-26 sprendimas Nr. T-234, kuriuo pavesta savivaldybės administracijai nupirkti savivaldybės nuosavybės pastatą, esantį Panevėžio r., Upytės sen. Upytės k. Tvenkinio g. 1 (plotas 411.88 m²) iš savivaldybės tarybos nario Audriaus Zalatorio vadovaujamos bendrovės UAB „Upytės eksperimentinis ūkis“;

- Panevėžio rajono savivaldybės tarybai priimant minėtą sprendimą buvo svarstomos tik 2 alternatyvos iš 3 galimų: naujų pastatų statyba ir administracinės paskirties pastato, esančio adresu Panevėžio r., Upytės sen., Upytės k., Tvenkinio g. 1, rekonstrukcija t. y. socialiniam būstui tinkamų butų pirkimo alternatyva rinkos kainomis savivaldybės tarybos posėdyje net nebuvo svarstoma;

- Panevėžio rajono savivaldybės tarybai priimant minėtą sprendimą taryba planavo, kad projektui įgyvendinti reikės 490998,82 Eur t. y. planavo, kad norimas rezultatas galės būti pasiektas investavus 1 m²/1192 Eur;

- Panevėžio rajono savivaldybės tarybos narys Audrius Zalatoris dalyvavo svarstant ir inicijuojant (balsavo „už“²⁸) Panevėžio rajono savivaldybės tarybos sprendimą, kuriuo nuspręsta savivaldybės nuosavybės įsigyti A. Zalatorio vadovaujamai įmonei UAB „Upytės eksperimentiniam ūkiui“ priklausantį pastatą (nenušalindamas pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatas²⁹), kuris minėtos įmonės poreikių tenkinimui nereikalingas;

- Panevėžio rajono savivaldybės administracija, rengdama projektinį pasiūlymą, formaliai atliko kokybiškos alternatyvos analizę, kadangi pridėdame investiciniame projekte tik konstatavo, kad „Socialinio būsto pirkimo alternatyva yra įmanoma, tačiau Panevėžio rajono savivaldybėje ji būtų labai komplikuota, kadangi savivaldybės pagal parengtą Savivaldybių socialinio būsto fondo plėtros 2015–2020 metais veiksmų planą, perkant socialinius būstus, privalo siekti, kad jie būtų perkami kuo aukštesnės energinio efektyvumo klasės (pavyzdžiui, D ir aukštesnės) ir įvertinus situaciją Panevėžio rajono nekilnojamojo turto rinkoje, nustatyta, kad pasiūloje nėra pakankamai butų, kurių energinio efektyvumo klasė būtų D ir aukštesnė“, tačiau šiuos teiginius pagrindžiančių dokumentų nepridėjo.

²⁸ Prieiga per internetą: <http://www.panrs.lt/go.php/lit/Del-pritarimo-projekto-rengimui-pagal-20142020-metu-Europos-Sajungos-fondu-investiciju-veiksmu-programos-8-prioriteto-Socialines-itraukties-didinimas-ir-kova-su-skurdu-0812-CPVA-R-408-priemone-Socialinio-busto-fondo-pletra-Nr-T2-239/8/139>.

²⁹ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2016-05-04 sprendimas Nr. KS-46.

9.2. Atskirais atvejais keltinas klausimas ar iš tiesų projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo rengėjas (savivaldybės administracija) pagrįstai pasirinko efektyviausią projekto įgyvendinimo alternatyvą, kadangi vertinant objektyvius duomenis, susijusius su vertinamu projektiniu pasiūlymu, manytina, kad projekto tikslai jį įgyvendinant alternatyviais būdais galėjo būti pasiekti patiriant 3-7 kartus mažesnes išlaidas, o iki pateikiant projektinį pasiūlymą priimtą savivaldybės tarybos sprendimų, susijusių su sritimi, kurioje siekiama įgyvendinti projektą, skaidrumas abejotinas.

Pavyzdžiui, Pagėgių savivaldybė 2016-02-01 pateikė projektinį pasiūlymą dėl regiono projekto įgyvendinimo Nr. 51PP9-4 (patikslintas 2016-03-08 Nr.51PP9-8), kuriame projekto „Socialinio būsto plėtra Pagėgių savivaldybėje“ įgyvendinimui prašo skirti 173 383,85 Eur Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų ir planuoja skirti 30 597,15 Eur iš Pagėgių savivaldybės biudžeto, t. y. projekto, kurio metu Pagėgių mieste planuojama įrengti 6 socialinius butus (3 vieno kambario butus, kurių kiekvieno bendras plotas 35 m², 3 dviejų kambarių butus, kurių kiekvieno bendras plotas 50 m²) rekonstravus savivaldybei nuosavybės teise priklausančią pastatą, įgyvendinimų reikalingų investicijų planuojamas poreikis 203 981 Eur.

Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriui teigiamai įvertinus minėtą projektinį pasiūlymą³⁰, projektas Tauragės regiono plėtros tarybos 2016-03-30 sprendimu Nr. 51-9S-6³¹ buvo įtrauktas į Tauragės regiono projektų, siūlomų bendrai finansuoti iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ įgyvendinimo priemonę 08.1.2-CPVA-R-408 „Socialinio būsto fondo plėtra“ sąrašą.

Atsižvelgiant į tai, buvo įvykdytas viešasis pirkimas ir 2017-07-24 buvo pasirašyta pastato, esančio Žemaičių g. 1A, Pagėgiai, rekonstrukcijos darbų įrengiant socialinį būstą, rangos sutartis Nr. A3-266 tarp Pagėgių savivaldybės administracijos ir UAB „Statybų valdymo sprendimai“, kurioje nustatyta sutarties kaina 228 812 Eur.

Įvertinus aukščiau minėtą informaciją galima daryti išvadą, kad, baigus įgyvendinti aptarimą projektą (jeigu neatsiras poreikis papildomų darbų įsigijimui), Pagėgių savivaldybė:

- 1 kambario butą (35 m² ploto) įgys investuojant 31405 Eur (1 m² kaina apie 897 Eur);
- 2 kambarių butą (50 m² ploto) įgys investuojant 44865 Eur (1 m² kaina apie 897 Eur)

išlaidas.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad:

³⁰ Regioninės plėtros departamento prie VRM Tauragės apskrities skyriaus 2016-03-16 projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo išvados Nr. 51PVI/9-1 duomenimis.

³¹ Prieiga per internetą: <http://www.lietuvsregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Taurage%C2%97s%20apskritis/2016-03-30%20RPT/S6%20Del%20socialinio%20busto%20saraso%20virtinimo%2020160330.pdf>.

- Pagėgių savivaldybė, iki savivaldybės administracijai pateikiant projektinį pasiūlymą dėl regioninio projekto įgyvendinimo, įgydama socialiniam būstui tinkamus butus Pagėgių mieste mokėjo³² nuo 97 Eur/1 m² iki 391 Eur/1 m². Pažymėtina, kad šiais duomenimis buvo remiamasi rengiant projektinį pasiūlymą dėl regioninio projekto įgyvendinimo Nr. 51PP9-4 (patikslintas 2016-03-08 Nr.51PP9-8);

- Pagėgių savivaldybė, iki savivaldybės administracijai pateikiant projektinį pasiūlymą dėl regioninio projekto įgyvendinimo, savivaldybės turimą socialinį butą pardavė³³ už 211 Eur/1 m². Pažymėtina, kad šiuo atveju skaičiuojant pardavimo kainą nevertinome kartu su patalpomis parduodamo kito nekilnojamojo turto vertės, kas dar labiau būtų sumažinę apskaičiuotą parduodamų patalpų 1 m² vertę.

- Nekilnojamojo turto agentūrų duomenimis Pagėgių mieste pilnai įrengtų butų, parduodamų su baldais, įvairiais nekilnojamojo turto priklausiniais, žemės sklypais, vertė, kartu su nekilnojamojo turto agentūros nustatyto pardavimo paslaugos mokesčiu, apie 170 - 460 Eur/1 m², kai aptariamam atveju Pagėgių savivaldybė planuoja įrengtuose butuose pastatyti tik elektrinę viryklę, o visą kitą įranga ir baldus būsimus gyventojus įpareigoti įsigyti už asmenines lėšas.

Pažymėtina, kad, išanalizavus atskirus Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimus³⁴, susijusius su socialinio būsto plėtra, diskutuotina ar yra pakankamai racionalu ir efektyvu prašyti skirti/skirti lėšas socialinio būsto plėtrai tai savivaldybei, kurios taryba, likus mažiau nei 3 mėnesiams iki projekcinio pasiūlymo dėl regioninio projekto, skirto socialinio būsto fondo plėtrai Pagėgių savivaldybėje, įgyvendinimo parengimo³⁵, vietoje to, kad savivaldybės turimą socialinį būstą skirtų socialinio būsto laukiančių socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių atstovų poreikių tenkinimui t. y. priimamais sprendimais mažintų socialinio būsto poreikį savivaldybėje vidiniais resursais, priima

³² 2014 m. Pagėgių savivaldybės socialinio būsto fondo plėtrai skirta apie 30699 Eur. Nupirkti trys butai: 2 kambarių ir virtuvės (44,34 kv. m), esantis M. Jankaus g. 3-5, Pagėgių mieste (apie 17377 Eur), 2 kambarių ir virtuvės (32,95 kv. m), esantis Vydūno g. 5-4, Pagėgių mieste (apie 10136 Eur) ir vieno kambario (32,59 kv. m), esantis Vilniaus g. 40-5, Pagėgių mieste (apie 3186 Eur).

³³ Pagėgių savivaldybės taryba 2015-10-29 priėmė sprendimą Nr. T-189 „Dėl savivaldybės būsto, esančio Žemaičių g. 24-2, Pagėgių mieste, pardavimo Linai Laučiūtei“, kuriuo nusprendė L.L. parduoti Pagėgių savivaldybės būsto fondui priklausantį butą, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5017:0002, plotas – 21,28 kv. m, esantį pastate, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5017, žymėjimas plane 1A1p, registro Nr. 50/66163, 1/10 ūkinio pastato, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5028, užstatytas plotas – 80,00 kv. m, žymėjimas plane 2I1p, ¼ kiemo rūšio, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5046, užstatytas plotas – 34,00 kv. m, žymėjimas plane 4I1p, 1/5 kiemo statinių (šulinio), kurio unikalus Nr. 8893-2001-5050, žymėjimas plane k, kadastro duomenų fiksavimo data 2002-06-11, registro Nr. 50/122677, inventorinės bylos Nr. 22719/89, adresu: Žemaičių g. 24-2, Pagėgių mieste, pagal vertės nustatymo ataskaitą už 4500 Eur.

³⁴ Prieiga per internetą: <http://www.pagegiai.lt/index.php?2313840682>.

³⁵ Parengtas 2016-01-28.

sprendimą³⁶ turimą socialinį būstą parduoti už maždaug 3-4 kartus mažesnę 1 m² kainą³⁷, lyginant su lėšomis, kurias Pagėgių savivaldybės administracija prašo skirti projektiniame pasiūlyme dėl regiono projekto įgyvendinimo, savivaldybės darbuotojai tamptariai susijusiai su vietos politine dauguma³⁸ t. y. padidinus socialinio būsto poreikį jį siekiama sumažinti ES struktūrinių fondų lėšų, skiriamų regionų plėtrai, sąskaita.

10. Regioninės plėtros departamento prie VRM teisės aktuose nėra reglamentuota kaip turėtų būti vykdoma pakartotinė projektinių pasiūlymų dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo procedūra, kuomet pakartotinis vertinimas inicijuojamas kitos valstybės institucijos iniciatyva (pavyzdžiui, gavus informacijos apie aplinkybės dėl kurių gali būti neefektyviai panaudotos projektui skirtos lėšos).

Įvertinę tai, kad 2014-2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų apraše įtvirtinta nuostata, jog kiekvienas Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyrius pagal kompetenciją vertina atitinkamai regiono plėtros tarybai pateiktų projektinių pasiūlymų dėl regiono projekto įgyvendinimo atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytoms regionų projektų finansavimo sąlygoms, manome, kad ir pakartotiniam vertinimui projektinis pasiūlymas dėl regiono projekto įgyvendinimo bus pateiktas įvertinti tam Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriui, kuris atliko pirminį vertinimą.

Tačiau viena iš priežasčių, dėl kurių galėjo būti sudarytos sąlygos neefektyviam projekto įgyvendinimui skirtų lėšų panaudojimui, gali būti tai, kad Regioninės plėtros departamento apskrities skyriuje buvo nepakankamai atsakingai atliktas projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimas. Todėl manome, kad pakartotiniame projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinime neturėtų dalyvauti darbuotojai atlikę pirminį vertinimą.

³⁶ Pagėgių savivaldybės taryba 2015-10-29 priėmė sprendimą Nr. T-189 „Dėl savivaldybės būsto, esančio Žemaičių g. 24-2, Pagėgių mieste, pardavimo Linai Laučiūtei“, kuriuo nusprendė L.L. parduoti Pagėgių savivaldybės būsto fondui priklausantį butą, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5017:0002, plotas – 21,28 kv. m, esantį pastate, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5017, žymėjimas plane 1A1p, registro Nr. 50/66163, 1/10 ūkinio pastato, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5028, užstatytas plotas – 80,00 kv. m, žymėjimas plane 2I1p, ¼ kiemo rūšio, kurio unikalus Nr. 8893-2001-5046, užstatytas plotas – 34,00 kv. m, žymėjimas plane 4I1p, 1/5 kiemo statinių (šulinio), kurio unikalus Nr. 8893-2001-5050, žymėjimas plane k, kadastro duomenų fiksavimo data 2002-06-11, registro Nr. 50/122677, inventorinės bylos Nr. 22719/89, adresu: Žemaičių g. 24-2, Pagėgių mieste, pagal vertės nustatymo ataskaitą už 4500 Eur.

³⁷ Nevertinant kartu parduodamų socialinio būsto priklausinių (dalies ūkinio pastato, kiemo rūšio ir t.t.) vertės.

³⁸ 2015-03-01 savivaldybių tarybų narių ir tarybų narių - merų rinkimuose Pagėgių savivaldybėje L.L. kandidatavo su partija Tvarka ir teisingumas. Prieiga per internetą: <http://www.vrk.lt/documents/10180/558970/29.Pag%C4%97giai.compressed.pdf/0abd8a54-95b6-4192-b474-33e64ef9474e>.

3. KORUPCIJOS RIZIKA KONTROLĖS PRIEMONIŲ, KURIOMIS UŽTIKRINAMAS REGIONŲ PLĖTROS TARYBŲ SUDARYTUOSE REGIONŲ PROJEKTŲ SĄRAŠUOSE ESANTIEMS REGIONŲ PROJEKTAMS SKIRTŲ LĖŠŲ PANAUDOJIMO TEISĖTUMAS IR SKAIDRUMAS, ĮGYVENDINIMO SRITYJE

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius VRM Regioninės politikos departamento ir Regioninės plėtros departamento prie VRM veiklą, kuria siekiam užtikrinti regionų plėtros tarybų sudarytuose regionų projektų sąrašuose esantiems projektams skirtų lėšų panaudojimo teisėtumą ir skaidrumą, nustatyta, kad:

1. VRM, vadovaudamasi Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014-06-04 nutarimu Nr. 528, 8.5 papunkčio nuostatomis *turi teisę tikrinti projektus jų įgyvendinimo arba administravimo vietose.*

2. *Analizuojamu laikotarpiu VRM Regioninės politikos departamento iniciatyva buvo atsisakyta nuostatų, kuriomis VRM Regioninės politikos departamento Europos regioninės plėtros fondo skyriui ir Europos socialinio fondo skyriui buvo suteikta teisė savo iniciatyva savarankiškai tikrinti projektus jų įgyvendinimo arba administravimo vietose ir palikta galimybė dalyvauti stebėtojo teisėmis atitinkamos įgyvendinančios institucijos atliekamoje projekto patikroje.*

2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų administravimo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje aprašo, patvirtinto VRM Regioninės politikos departamento direktoriaus 2017-08-24 pavedimu Nr. 1AR-648, 220 punkte nustatyta, kad VRM savarankiškų tikrinimų projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose neatlieka, tačiau gali dalyvauti stebėtojo teisėmis atitinkamos įgyvendinančiosios institucijos atliekamoje projekto patikroje, nors pavyzdžiui 2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų administravimo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje vidaus procedūrų vadove, patvirtintame VRM Regioninės politikos departamento direktoriaus 2016-09-05 pavedimu Nr. 22VL-157, buvo nustatyta, kad VRM Regioninės politikos departamento Europos regioninės plėtros fondo skyrius ir Europos socialinio fondo skyrius pagal kompetenciją gali atlikti neplanuotas patikras projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose, detalizuota tokių patikrų atlikimo tvarka.

VRM Regioninės politikos departamento atstovai informavo, kad patikrų projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose, net ir tada kai galėjo savo iniciatyva atlikti savarankiškas projektų patikras, neatliko, todėl atliekant KRA nebuvo galimybės įvertinti VRM Regioninės politikos departamento darbo praktikos šioje veiklos srityje.

3. *Regioninės plėtros departamentas prie VRM:*

3.1. Vadovaudamasis Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014-06-04 nutarimu Nr. 528, 14.3 papunkčio nuostatomis *turi teisę tikrinti projektus jų įgyvendinimo arba administravimo vietose.*

3.2. Atsižvelgdamas į Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą taisyklių 14.3 papunkčio nuostatas 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų aprašo, patvirtinto Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2015-01-08 Nr. 51V-3 (Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2017-02-20 įsakymo Nr. 51V-17 redakcija) XXII skyriuje „Projektų patikra vietoje“ yra detalizavęs projektų patikros jų įgyvendinimo arba administravimo vietose tvarką. Nustatyta, kad:

3.2.1. Regioninės plėtros departamento prie VRM apskričių skyriai gali atlikti neplanuotas patikras projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose ir nustatyti konkretūs atvejai, kada tokios patikros gali būti inicijuojamos.

3.2.2. Atliekant neplanuotas patikras projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose turi dalyvauti ne mažiau kaip du Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriaus darbuotojai, kurie privalo užpildyti nustatytos formos projekto patikros vietoje ataskaitą.

3.2.3. Regioninės plėtros departamento prie VRM direktorius gali priimti sprendimą dalyvauti ministerijų vykdomose projektų patikrose.

Regioninės plėtros departamento prie VRM atstovai informavo, kad patikrų projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose neatliko, todėl nebuvo galimybės įvertinti Regioninės plėtros departamento prie VRM darbo praktiką šioje veiklos srityje.

Išanalizavus teisinį reglamentavimą, įvertinus susitikimų su Regioninės plėtros departamento prie VRM darbuotojų gautą informaciją, darytina prielaida, kad teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios Regioninės plėtros departamento prie VRM projektų patikras vietoje, yra deklaratyvaus pobūdžio, kadangi Regioninės plėtros departamento prie VRM darbuotojai negalėjo konkretizuoti, atsižvelgiant į Regioninės plėtros departamento prie VRM kompetencijai priskirtas funkcijas, kokio pobūdžio savarankiškas patikras (nedalyvaujant kitų institucijų atstovams) galėtų vykdyti projektų įgyvendinimo arba administravimo vietose.

3. MOTYVUOTOS IŠVADOS

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius veiklą analizuojamose srityse ir darbo praktiką, darytina išvada, kad siūlymų regionų plėtros taryboms dėl savivaldybėse numatomų įgyvendinti regionų socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektų įtraukimo į regionų plėtros tarybų vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka sudaromus ir tvirtinamus siūlomų finansuoti projektų sąrašus teikimo, vertinimo bei sprendimų dėl minėtų siūlymų priėmimo regionų plėtros tarybose srityje yra korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių³⁹:

1. Vėluojama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Seimo sprendimus, kuriais siekiama paskatinti socialinių ir ekonominių partnerių dalyvavimą priimant regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtinus sprendimus, padidinti šių tarybų darbo efektyvumą, skaidrumą, užtikrinti, kad regionų plėtros tarybose priimami sprendimai atitiktų kaip galima didesnės visuomenės dalies poreikius ir interesus.

2. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose regionų plėtros tarybų formavimo tvarką, nepakankamai aiškiai reglamentuota socialinių ir ekonominių partnerių atstovų atrankos ir skyrimo į regionų plėtros tarybas tvarka.

3. Ne visais atvejais užtikrinamas pakankamas informacijos apie regionų plėtros tarybų veiklą prieinamumas suinteresuotiems asmenims, kadangi ne visuomet regionų plėtros tarybų posėdžių darbotvarkių projektai, posėdžių protokolai ir sprendimų elektroninės versijos viešinamos teisės aktų nustatyta tvarka. Todėl atsiranda rizika, kad, dėl nepakankamo informacijos prieinamumo apie regiono plėtros tarybos veiklą, atskirais atvejais gali būti nepagrįstai ribojama suinteresuotų asmenų galimybė dalyvauti jiems aktualių sprendimų priėmimo, gauti informaciją apie jiems aktualių sprendimų priėmimą ir sprendimų priėmimo motyvus.

4. Ne visų regionų plėtros tarybų veikloje aktyviai įgyvendinamos iniciatyvas, kuriomis siekiama:

4.1. Didinti regionų plėtros tarybų veiklos viešumą.

4.2. Suteikti galimybę visiems suinteresuotiems asmenis inicijuoti jiems aktualių klausimų sprendimą regiono plėtros taryboje.

4.3. Užtikrinti, kad regiono plėtros tarybai vykdant jos kompetencijai priskirtas funkcijas aktyviai dalyvautų visi regiono plėtros tarybos nariai, tokiu būdu užtikrinant, kad sprendimai, susiję su tolygios ir tvarios regiono plėtros skatinimu, būtų priimami gavus ir įvertinus visų narius į regiono plėtros tarybą delegavusių subjektų nuomonę ir tik parinkus daugumos interesus labiausiai tenkinančią alternatyvą.

³⁹ Išvadas pagrindžiantys motyvai pateikti išvados dėl korupcijos rizikos analizės antrajame skyriuje.

5. Dalis regionų plėtros tarybų narių (dauguma Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskirtų asmenų) viešai neatskleidžia informacijos apie savo privačius interesus (teisės aktai jiems tokios prievolės nenumato), todėl aktyvūs visuomenės nariai neturi galimybių stebėti ir vertinti ar tokių regiono plėtros tarybos narių veikla ir priimami sprendimai regionų plėtros tarybų sudėtyje iš tiesų nukreipti į tolygios ir tvarios regiono plėtros skatinimą, o ne skirti tokio regiono plėtros tarybos nario ar su juo susijusių asmenų privačių interesų tenkinimui.

6. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose regionų plėtros tarybų veiklą, nėra aiškiai apibrėžta kokioms aplinkybėms esant gali būti (turi būti) laikoma, kad regiono plėtros tarybos nariui taryboje vykdant priskirtas funkcijas gali kilti viešųjų ir privačių interesų konfliktas⁴⁰, todėl kiekvienas regiono plėtros tarybos narys turi galimybę savo nuožiūra interpretuoti kada kyla viešųjų ir privačių interesų konfliktas. Esant tokiam neapibrėžtumui didėja rizika, kad ne visais atvejais regiono plėtros tarybos nariai nusišalins nuo sprendimų priėmimo kuomet tam bus pagrindas, tai mažins priimamų sprendimų skaidrumą. Tokių atvejų tikimybė gali ypač padidėti, kuomet regionų plėtros tarybos bus papildytos socialinių ir ekonominių partnerių atstovais, kurių dauguma neturės pakankamų žinių viešųjų ir privačių interesų derinimo klausimu.

7. Regioninės plėtros departamentas prie VRM yra pasitvirtinęs⁴¹ Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo ir kontrolės Regioninės plėtros departamente prie VRM aprašą, tačiau kol kas praktikoje nesukurtas pakankamai efektyvus Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo kontrolės mechanizmas.

8. Ne visuomet Regioninės plėtros departamento prie VRM apskričių skyriuose vertinant pateiktus projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo užtikrinamas pakankamas vertinimo procese dalyvaujančių darbuotojų nešališkumas.

9. Atskirais atvejais⁴² gali būti neužtikrinamas efektyvus ir skaidrus regionų plėtrai iš Europos struktūrinių fondų skiriamų lėšų panaudojimas, kadangi vertinant sprendimų, susijusių su regionų plėtros projektų iniciavimu, priėmimo procesą savivaldybėse, atskirais atvejais:

9.1. Pastebima, kad savivaldybės politinės daugumos valia gali būti siekiama regionų plėtrai skirtas lėšas panaudoti ne efektyviausiu, bet savivaldybės politinei daugumai priimtinausiu būdu. Tokie savivaldybės tarybos sprendimai vėliau nulemia, kad tiek projektinių siūlymų rengimo etape savivaldybės administracijoje, tiek pateiktų projektinių siūlymų vertinimo etape pritarimo

⁴⁰ Regiono plėtros tarybos nario nešališkumo deklaracijoje įvardijami principai, kurių pasižada laikytis ją pasirašantis asmuo.

⁴¹ Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-01-18 įsakymu Nr. 51V-6 (pakeistas Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-02-13 įsakymu Nr. 51V-18).

⁴² Konkretūs atvejai aprašyti išvados dėl korupcijos rizikos analizės antrajame skyriuje.

sulaukia tie savivaldybės administracijos siūlymai, kurių įgyvendinimas gali neduoti maksimaliai įmanomos socialinės naudos, gali būti naudingi su vietos politine dauguma susijusiems asmenims.

9.2. Kyla abejonių ar iš tiesų projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo rengėjas (savivaldybės administracija) pagrįstai pasirinko efektyviausią projekto įgyvendinimo alternatyvą, kadangi vertinant objektyvius duomenis, susijusius su vertinamu projektiniu pasiūlymu, manytina, kad projekto tikslai jį įgyvendinant alternatyviais būdais galėjo būti pasiekti patiriant 3-7 kartus mažesnes išlaidas.

9.3. Nėra pakankamai racionalu ir efektyvu prašyti skirti/skirti lėšas socialinio būsto plėtrai Pagėgių savivaldybei, kurios taryba, likus mažiau nei 3 mėnesiams iki projektinio pasiūlymo dėl regioninio projekto, skirto socialinio būsto fondo plėtrai Pagėgių savivaldybėje, įgyvendinimo parengimo, vietoje to, kad savivaldybės turimą socialinį būstą skirtų socialinio būsto laukiančių socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių atstovų poreikių tenkinimui, priima sprendimą turimą socialinį būstą (esant socialinio būsto trūkumui) parduoti už maždaug 3-4 kartus mažesnę 1 m² kainą (lyginant su lėšomis, kurias Pagėgių savivaldybės administracija prašo skirti projektiniame pasiūlyme dėl regiono projekto įgyvendinimo) savivaldybės darbuotojai tampriai susijusiai su vietos politine dauguma t. y. padidinus socialinio būsto poreikį jį siekiama sumažinti ES struktūrinių fondų lėšų, skiriamų regionų plėtrai, sąskaita.

10. Regioninės plėtros departamento prie VRM teisės aktuose nėra reglamentuota kaip turėtų būti vykdoma pakartotinė projektinių pasiūlymų dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo procedūra, kuomet pakartotinis vertinimas inicijuojamas kitos valstybės institucijos iniciatyva (pavyzdžiui, gavus informacijos apie aplinkybės dėl kurių gali būti neefektyviai panaudotos projektui skirtos lėšos).

4. PASIŪLYMAI⁴³

Siekdami mažinti korupcijos riziką analizuojamose veiklos srityse siūlome:

1. Vidaus reikalų ministerijai⁴⁴, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo 2017-06-30 priimto Regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 15 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIII-583 nuostatas, imtis veiksmų, kad būtų užtikrintas realus socialinių ir ekonominių partnerių atstovų dalyvavimas regionų plėtros tarybų sudėtyje vykdant šių tarybų kompetencijai pavestas funkcijas.

2. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose regionų plėtros tarybų formavimo tvarką, aiškiai reglamentuoti socialinių ir ekonominių partnerių atstovų atrankos ir skyrimo į regionų plėtros tarybas tvarką:

2.1. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme, atsižvelgiant į regionų plėtros tarybų vykdomų funkcijų specifiką, apibrėžti socialinių ir ekonominių partnerių sąvoka, tokiu būdu panaikinant galimybę įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų rengėjams savo nuožiūra interpretuoti socialinių ir ekonominių partnerių sąvoką.

2.2. Parengti Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, pakeitimus nustatant minimalius kvalifikacijos ir reputacijos kriterijai socialinių ir ekonominių partnerių deleguojamiems atstovams, tokiu būdu sumažinant tikimybę į regionų plėtros tarybas patekti asmenims, kurių turimą kvalifikacija arba reputacija nepakankama, kad kokybiškai vykdyti regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtas funkcijas ir skaidriai priimti sprendimus.

2.3. Parengti Socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlytų atstovų skyrimo į regionų plėtros tarybas ir atšaukimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-02-07 nutarimu Nr. 139, pakeitimus, nustatant, kad į regionų plėtros tarybas vidaus reikalų ministro sprendimu neskiriami (paskirti pašalinami) tie socialinių ir ekonominių partnerių atstovai apie kuriuos gaunama informacijos, kad jų reputacija nėra pakankama regionų plėtros tarybų kompetencijai skirtų funkcijų vykdymui (pavyzdžiui, asmuo įtariamas korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų padarymu, netinkamu ES struktūrinių fondų lėšų naudojimu ir pan.).

3. Užtikrinti pakankamą informacijos apie regionų plėtros tarybų veiklą prieinamumą suinteresuotiems asmenims:

3.1. Regioninės plėtros departamentui prie VRM informaciją apie regionų plėtros tarybų veiklą skelbti regiono plėtros tarybos darbo reglamento nustatyta tvarka ir apimtimi.

3.2. Utenos regiono plėtros tarybos darbo reglamento nuostatas, reglamentuojančias

⁴³ Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome per 3 mėnesius nuo šios išvados ir pasiūlymų gavimo dienos įsivertinti kurie iš STT įvardintų korupcijos rizikos veiksnių ir pateiktų siūlymų yra aktualūs Jūsų įstaigai ir pateikti STT informaciją apie šioje išvadoje pateiktą (Jūsų įstaigai aktualių), pasiūlymų numatomą įgyvendinimą Jūsų įstaigoje.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

informavimo apie tarybos veiklą tvarką, koreguoti atsižvelgiant į Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento 58 punkto nuostatas.

4. Visoms regionų plėtros taryboms, vykdant jų kompetencijai priskirtas funkcijas, atsižvelgti į vidaus reikalų ministerijos iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti regionų plėtros tarybų veiklos viešumą, skaidrumą, regionų plėtros tarybų narių aktyvumą ir atskaitingumą, skatinti į regionams aktualių klausimų sprendimą įtraukti visus suinteresuotus subjektus, t. y. regionų plėtros tarybų darbo reglamentų turinį koreguoti atsižvelgiant į vidaus reikalų ministro įsakymu tvirtinamo Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento turinį.

5. Įvertinę regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtinų funkcijų apimtį, regionų plėtros tarybų nariams suteiktą teisę tiesiogiai įtakoti regionų plėtros srityje priimamus sprendimus, manome, kad visomis įmanomomis priemonėmis turi būti siekiama užtikrinti, jog priimant sprendimus regionų plėtros tarybų sudėtyje pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams ir būtų užkertamas kelias sprendimams, kurie skirti ne tolygios ir tvarios regiono plėtros skatinimui, bet nedidelės grupės suinteresuotų asmenų interesų tenkinimui. Vienas iš galimų būdų, tai išankstinis visų regionų plėtros tarybų narių galimų privačių interesų viešas atskleidimas (deklaravimas) ir savalaikis atnaujinimas, tokiu būdu sudarant galimybę aktyviems visuomenės nariams, remiantis regiono plėtros tarybos nario viešai deklaruojama informacija apie jo galimus privačius interesus, stebėti ir vertinti ar regiono plėtros tarybos nario veikla, vykdant regiono plėtros tarybos nario kompetencijai priskirtinas funkcijas, nesukelia viešųjų ir privačių interesų konflikto.

Todėl siūlome visus į regionų plėtros tarybas skiriamus asmenis įpareigoti, prieš pradėdant darbą regionų plėtros tarybose, viešai atskleisti informaciją apie savo galimus privačius interesus, kurie galėtų turėti įtakos jiems vykdant regionų plėtros tarybų kompetencijai priskirtas funkcijas.

6. Įvertinę numatomus regionų plėtros tarybų sudėties pokyčius, kuomet regionų plėtros tarybos bus papildytos socialinių ir ekonominių partnerių atstovais, konkretizuoti aplinkybes, atsižvelgiant į regionų plėtros tarybų veiklos specifiką, kurioms esant regiono plėtros tarybos narys privalo nusišalinti dėl galimo viešųjų ir privačių interesų konflikto ir šia informacija papildyti Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016-05-19 įsakymu Nr. 1V-375, 1 priede pateiktą Regiono plėtros tarybos nario nešališkumo deklaracijos formą.

7. Atkreiptinas dėmesys, kad nors ir visos regionų plėtros tarybos vykdo analogiškas funkcijas, tačiau tarp regionų plėtros tarybų atskirais atvejais nėra vieningo supratimo kaip reikėtų vykdyti joms priskirtas funkcijas ir ne visos regionų plėtros tarybos aktyviai palaiko vidaus reikalų ministerijos iniciatyvas, kuriomis siekiama kuriomis siekiama didinti regionų plėtros tarybų veiklos viešumą ir skaidrumą. Todėl siūlome svarstyti galimybę atsisakyti šiuo metu egzistuojančios

praktikos, kuomet kiekviena regiono plėtros taryba savo nuožiūra gali pasitvirtinti individualaus turinio darbo reglamentą ir nuostatus bei inicijuoti teisės aktų pakeitimus, numatančius, kad visos regionų plėtros tarybos, vykdydamos joms priskirtas funkcijas, privalo vadovautis vieningu darbo reglamentu ir nuostatais.

8. Regioninės plėtros departamento prie VRM vadovybei imtis priemonių, kad departamento atsakingų asmenų veikla, kuria siekiama užtikrinti Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo kontrolę departamente, praktikoje atitiktų Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų vykdymo ir kontrolės Regioninės plėtros departamente prie VRM aprašo, patvirtinto Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-01-18 įsakymu Nr. 51V-6⁴⁵, nuostatų turinį.

9. Regioninės plėtros departamentui prie VRM, kartu su VRM, esant reikalui, dalyvaujant kitoms suinteresuotoms institucijoms (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai ir pan.), įvertinti ar esamas teisinis reglamentavimas yra pakankamas, kad projekcinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo etape efektyviai identifikuoti subjektus, kurie siekia regionų plėtrai skiriamas lėšas panaudoti neefektyviai (pavyzdžiui, subjektus, kurie deklaruoja, kad, atlikę geriausios projekto įgyvendinimo alternatyvos analizę, pasirinko optimaliausią projekto įgyvendinimo alternatyvą, nors realiai pasirenka brangiausią iš visų įmanomų projekto įgyvendinimo alternatyvų ir pan.).

10. Regioninės plėtros departamentui prie VRM, siekiant didinti atliekamų projektinių siūlymų dėl regiono projekto įgyvendinimo skaidrumą, svarstyti galimybę 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų aprašą papildyti nuostatomis, kad:

10.1. Užregistruotus projektinius pasiūlymus dėl regiono projekto įgyvendinimo Regioninės plėtros departamento prie VRM apskričių skyriams vertinimui paskiria departamento direktorius.

10.2. Tuo atveju, kai iš Regioninės plėtros departamentui prie VRM apskrities skyriaus vedėjo privačių interesų deklaracijos turinio ar iš kitos departamento direktoriaus turimos informacijos galima daryti prielaidą jog apskrities skyriaus vedėjas gali būti suinteresuotas projekcinio pasiūlymo teigiamu vertinimu, projekcinio pasiūlymo vertinimą turėtų būti pavedama atlikti kitam Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriui.

Manome, kad šie pakeitimai galėtų sudaryti sąlygas išvengti situacijų analogiškų korupcijos rizikos analizės išvados antrame skyriuje aprašytam atvejui⁴⁶.

⁴⁵ Pakeistas Regioninės plėtros departamento prie VRM direktoriaus 2018-02-13 įsakymu Nr. 51V-18).

⁴⁶ Projektinis pasiūlymas „Skaudvilės miesto infrastruktūros sutvarkymas“.

11. Atsižvelgdami į tai, kad projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo sėkmę gali lemti ne tik kokybiškai parengtas projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo turinys, bet ir vertinimo procese dalyvavusių Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyriaus darbuotojų galimas asmeninis suinteresuotumas, siūlome svarstyti galimybę 2014-2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo administravimo Regioninės plėtros departamente prie VRM vidaus procedūrų apraše nustatyti, kad pakartotinę projektinio pasiūlymo dėl regiono projekto įgyvendinimo vertinimo procedūrą, tuo atveju, kai gaunama informacijos apie pirminį vertinimą atlikusių darbuotojų suinteresuotumą, viešųjų ir privačių interesų nesuderinamumą, turėtų atlikti kitas Regioninės plėtros departamento prie VRM apskrities skyrius.

Direktoriaus pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

Arūnas Staknys, tel. (8 706) 63 321, el. p. arunas.staknys@stt.lt

Rengėjo tiesioginis vadovas – Vidmantas Mečkauskas, tel. (8 706) 62745, el. p. vidmantas.meckauskas@stt.lt